

3 1761 06381229 1

ЯК МИХАСЬ, ІН МЕЛЬНИКА, ХОДИВ ДО НЕБА ПО ДІЯМАНТ.

GR
154
.3
U5I35
1917
с.1
ROBARTS

Ціна 20 центів.

BOOK STORE
AVENUE.
N. PA.

ЧИСЛО 27.
ВІДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

ЯК МИХАСЬ,
СИН МЕЛЬНИКА
ХОДИВ ДО НЕБА ПО ДІЯМАНТ.

Оповіданє на тлі народнім.

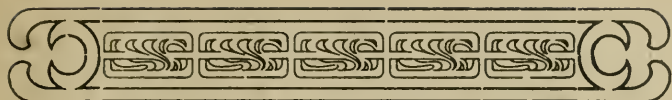
1917.
UKRAINIAN BOOK STORE
439 NORTH 6TH AVENUE.
SCRANTON, PA.

LIBRARY

JUL 25 2002

UNIVERSITY OF TORONTO

I.

МЕЛЬНИК І ЄГО СИН.

В однім селі жив убогий мельник Петро. Був то чоловік добрий і працьовитий, тому всі любили єго і поважали. Ціле село носило до єго млина молоти збіже, бо він не лиш нікого не ошукав, але противно помагав, а біднійшим дешевше молот, та не раз терпеливо чекав на заплату. Однак село було мале, гористе, земля неурожайна і часто навіщав єї недорід, тому і мельник Петро мало мав дорібку, а самі господарі не великий мали дохід зі своїх жнив. В млинї крім жінки ховало ся єще кількоро дітей, тож тяжке було жите нашого мельника. Бувало і сухого хліба забракло на вечеру. Мимо того мельник Петро терпеливо зносив усі нещастя, не дорікав Богови, не завидував людям, тільки в потї чола працював з жінкою, щоби дітям дати добре вихованє і випровадити їх в люди. Ховав він всі свої діти однаково, чесно і по божому, але найрозумнійшим з єго дітей був синок, Михась.

Цікавий на все хлопець вивчив ся помагати батькови при млинї, заставляти воду в млинівці, пускати єї на коло і таке инше — коротко сказавши, мельник не міг обійти ся без єго помочи. Михась був також і для других дуже услужний і охочий до помочи. Бувало нераз, віднесе муку старим і охочим людям аж до хати, пересипле в мішок, або в скриню і дров нарубає і за се не принимав жадної нагороди і не слухав ніяких похвал. Люди благословили єго і кільки разів, де була бесїда про мельника Петра і єго сина, заєдно говорили поміж собою: який батько такий і син. Добрий і чесний єсть старий мельник і син єго буде таким. Побачите, що він стане колись великим чоловіком!...

II.

УТЕЧА МИХАСЯ ДО ПУСТИННИКА.

Хоч гарний був вечер, хоч яскраві звїзди миготїли на яєнім небї, то мимо того сумно було в хатї мельника, а також і сумно було в цілїм селї. От ледви кїлька днїв тому, як страшна буря знищила все збіже, громи повалили багато хат та стодїл а вода затопила богатї поля. В одній хвили прийшло страшне нещастє, за оден вечер завітала до

убогого села страшна нужда. Жінки заводили плачучи, а горем прибиті господарі ходили і роздумували з болем в серцю, над тим, що їх жде за кілька неділь. Як виживлять себе, своїх дітний, слуг та худобу, як перебідують страшину, голодну зиму і що засіють та засадять на весні. Всюда чути було плач і наріканє. бо всі бачили, що чекає їх неминуча, голодова смерть.

Однак найсумнійше було в хаті мельника. Не було ніякого зарібку і то на довгий час, бо хто ж понесе збіже до млина коли не було єго нігде в цілім селі? А найбільше заводив над страшною недолею сусідів старий Петро. “Бідний я тепер—говорив він—але ще біднійші ті мої сусіди, яким тота буря знищила поля, а вода залляла землю. З нами якось воно буде. Поля не маємо, тож легко можемо перейти до другого села, а прецінь добрі люди споможуть нас і не заборонять нам поставити новий млин. Але щож зробять иньші?... Гай, гай, Боже мій милий, подай яку поміч. бо я з цілої душі бажав бим помочи своїм сусідам, тільки не маю до сего ніякого средства, не маю ніякого добра!...”

Так то, часто нарікав мельник Петро, а

єго слів слухали жінка і діти і всі вони більше молили Бога о поміч для других, чим для себе. Однак найбільше плакав малий Михась. Він вже був розумним хлопцем, проте розумів ціле нещастє, яке впало на єго рідне село і хоча єще не був ані господарем, ані навіть сильним парубком, а вже хотїв помагати всім людям, щоби осушити їх слези і усунути їх горе. Але в який спосіб?! Прецінь він убогий і не дасть їм золота, щоби люди кінцями могли собі купувати жито і ячмінь; ученим також не є, аби придумати для них якусь помічну раду. Проте, плакав ходячи по млині роздумував над тим, як би то зробити, щоби прийтв з помочню любезному батькови, дорогій матері, братам та сестрам і цілому селу.

На дворі панувала страшна горяч і задуха. З заходу надсувалась велика, чорна хмара і збирало ся на нове нещастє. Величезний страх огорнув ціле село, люди плакали і молили ся, щоби минула буря і щоби до крихти не знищила того, що віджило по посліднім нещастю. Старий мельник, заломлював руки, вдивляв ся в страшну чорну хмару і шентав горячу молитву. Жінка єго рівнож молила ся, а діти замикали двері і

вікна. Всі були заняті так що і ніхто не спостеріг, як Михась взяв з комори бохонець хліба і утік з млина. Давно вже він постановив так зробити і чекав тільки нагоди, в котрій би міг опустити хату. Бо довідав ся, що далеко, далеко серед темних і небезпечних лісів, мешкає старий, сивий пустинник, який много бачив, ще більше чув і дає людям добрі і щирі ради. До него то постановив Михась піти, бо думав що все ж таки убогий пустинник видумає якусь добру раду для єго рідного села. Отже коли побачив, що в хаті віхто на него не звертає уваги, вхопив чим скорше за приготований клунок, перехрестив ся і вибіг з млина. Біг дуже скоро, бо бояв ся, щоби в дома не шукали за ним і побіг чим скорше, до великого густого ліса.

На небі гуділа страшна буря, померкло ся сонце, а громові блискавки освічували недалекій ліс. Михась тряс ся зі страху і не ставав тільки призвавши божої помочи, біг чим раз дальше. В кінци добіг до ліса. Змучений упав на землю, однак не довго міг відпочивати, бо страшна злива упала з тяжкої, чорної хмари. Наглий дощ з градом падав без перестанку, нищив до решти поля

і прибивав усе до землі. Наляканий Михась підніс ся і повільними кроками посував ся в перід. Тяжка то була дорога.

В лісі панувала нічна темнота, тому мусів на помацки вимнати дерева та пропасти. Часто потикав ся на вистаючих корінях, постинаних деревах або впадав в викопані ями; нераз ставав і чекав аж блискавиця освітить дальшу дорогу. Єго самого напав невисказаний страх. Вкінци зрозумів, що коньче мусить десь схоронити ся. По довгім шуканю, знайшов глибоку а не вохку печеру, в якій було повно листя і соснових шишльок. Туди він схоронив, ся викрутив свою одежу з води, а що був дуже утомлений дорогою, зморив єго в коротці твердий сон.

III.

СТРІЧА З РОЗБІЙНИКАМИ.

Коли Михась пробудив ся, сонце вже було над полуднем, а мимо того, ясні лучі ледви ту і там продирали ся скрізь густе галузя дерев. Помолившись, забрав ся наш хлопча до хліба та сира завязаного в клуночку. Сніданє запив водою з поблизького потока, який по вчерайшій бурі страшенно зібрав і з шумом котив ся по каміню. Ми-

хась почав розглядатися на всі сторони. Не знав, в якій стороні знаходиться ся, бо блукаючи попереднього дня по лісі, серед страшної бурі згубив дорогу, якою мав зайти до пустельника. Вернути домів також не було легко, бо місця, котрими сюда прийшов, забув, а слід стежки затер ся в наслідок великої зливи. Впрочім не хотів тепер за ніщо в світі показувати ся в дома, хіба що винайде якусь раду на нужду і страшне нещастя, яке стрінуло єго рідне село.

Засумований Михась станув над потічком, роздумуючи в котру сторону належить єму удати ся. “Гм,—думає собі,—Господь Бог завсїгди помагає людям, які Єго люблять, то поможе і мені, бо я Єго дуже люблю!... Піду в ту сторону, де попроведять мене очі, а може стріну такого, що покаже мені дальшу дорогу!”

Сміло перейшов через бурливий потічок, витяв собі сукату палицю і пустив ся в дорогу. Майже пів дня ішов скорою ходою, розглядаючись вєкди, чи не побачить де якої стежки, по котрій зайшов би до якої оселі, або загороди. Однак і того не найшов. Перед ним розтягав ся величезний старий ліс, що крок то подибував доли, багна і яри, які

треба було обережно виминати. Ті перешкоди спиняли дуже подорож Михася, бо хочай і скоро ішов наперед, то всеж таки нераз мусів великий кусник дороги надолжити, щоби виминути перешкоду, а дістати ся на безпечне місце. А сонце туй-туй вже заходило. Незабавом крізь дерева показали ся дрібні звізди і бліде світло місяця.

Михась пристанув. І знова опанував его великий страх. Вчора бояв ся бурі, а нині ночі, в незванім темнім лісі, в котрім сневністю прийде ся ему згинути, коли не стріне ніякого чоловіка. Іди вже неставало, тож могла грозити ему голодова смерть. А наслухавшись від своїх дідів про розбишак, лицарів та опирів, а відтак про звірів, які доперва вечером вибирають ся на добиччу, ще більше додав собі тревоги. Однак щоби набрати більшої відваги, крикнув з цілої сили: “Гон, гон, на поміч!...” На ці слова ніхто не відізвав ся, тільки настрашені птахи підняли сграшний вереск. Вокруг панувала цілковита тиша, тільки відгомін Михасевого голосу відбивав ся о старі дерева. Михась помандрував далше. Нечайно обняв его страшний жах, він пристанув, опер ся о старого дуба і почав мовчки надлухувати.

Однак тишина була так велика, що він крім биття серця в своїх грудях нічого більше не чув. Але жаль, що опустив рідну хату, не дав йому супокою. Мучила його думка, що батько і мати шукають за ним. Він жалував за рідним селом, до котрого може вже не верне і бажав собі бодай ще раз знайти ся в млині. Там було йому добре, мило, там нічого він не бояв ся, не грожла йому жадна небезпека, бо батько і мати берегли его.

Роздумуючи про те, розплакав ся. Однак вскорі обтер слези, бо пригадав собі на батька і на матір, як вони бідують і їсти не мають, а він вийшов з млина лише тому, щоби принести їм поміч, та вибавити з нужди ціле село. Постановив більше не плакати, а піти далше в тій надії, що милосерний Бог дозволить йому, щасливо вернути домів'!

Ті слова додали йому відваги і він з вільна посував ся чим раз далше. Мусів іти дуже осторожно, бо багна були густо одно побіч другого, а всі були глибокі і як казали старі люди, повні печетих духів. Що хвилі адавало ся Михасеві, що бачить топільника, як з під води виглядає на світ, зі страшним лицем, як іскрять ся у него очи, а з уст

добуває ся страшний шепіт. Хлопець побожно хрестив ся і відвертав голову від глибокої води, але ніколи не ставав. В тім почув на поблизькім озері удар филь. Михась станув за деревом, здержав в собі віддих і надслухував. Удар повторив ся і здавало ся, неначе б хтось пливав по болотнистім ставі.

“О Мати Божа!—прошептав Михась,— може то злі духи, або топільники?”—і почав молити ся. Нараз поміж шуваром, в воді показало ся слабе світло. Була се лямпка привязана до лодки, на котрій сиділо двох сильних, плечистих хлопів. Коли Михась побачив пливучих лодкою людей, з довгими, сивими бородами і довгим волосем, налякав ся, але відтак набрав відваги. Перехрестив ся, виступив з поза дерева і крикнув: “Гей, люди! на поміч!” В тій хвили в лодці по зривали ся люди і хопили за ножі та топоры; одев з них крикнув сильним голосом: “А хто там?”—“Се я Михась з млина, іду до пустинника, але в дорозі заблудив! Як ви є добрими людьми, то покажіть мені дорогу!” Так відновів син убогого мельника Хлопв поховали ножі за пояси і причалили до берега, до Михася. Коли він побачыв незнайомих людей, поблід з переляку, бо

пізнав, що то були розбійники. “Що ти за парубок?—запитав оден з них захриплим голосом—звідки ти взяв ся в тих сторонах? Чи знаєш, хто сюди приходить, той гине? Але не бій ся говори!”

—“Іду до пустинника”—говорив Михась плаксивим голосом.

—“А по що-ж то, если можна знати?”—питав дальше жорстокий розбійник.

—“Я іду по раду, промовив наляканий хлопець. Буря знищила в нашім селі всі засіви, грім спалив кілька господарських загород тому жалко зробило ся мені тих бідних людей і іду до сивого пустинника, бо він має бути дуже розумним, та може він видумає яку раду на се велике нещастє!”

Розбишаки поглянули один на другого. “Гроші маєш?”—запитав другий. “Не маю ніяких, бо я сам убогий!” “Хиба брешеш—крикнув розбійник—бо говориш, що ідеш до пустинника, а не маєш грошей? За що-ж будеш житись по дорозі?” “Ні, я не брешу, говорив що раз то тихше настрашений Михась, мав я кусник хліба зі сиром, але вже зів!” “Но, а щож дальше будеш їсти?”—питав дальше бородатий розбійник. Прецінь о голоді не зайдеш?” “Я знаю, що о

голоді не зайду, вималяв ся хлопець, але думаю собі, що добрі люди мене не опустять і не дадуть згинути в дорозі!”

Розбійники, дальше розмовляли тихенько поміж собою. По хвили оден з них промовив: “Сідай хлопче до лодки! Мусимо плинути до ватажка! Послушний Михась всїв до великої, хиткої лодки, а розбійники вдаривши веслами по воді, поплили до ватажка.

IV.

МИХАСЬ У ВАТАЖКА РОЗБІЙНИКІВ.

З великим страхом плинув наш хлопець по озері порослим густим шуваром. Дуже бояв ся ватажка, бо думав, що той певно велить его убити, а если ні, то задержить его у себе і виховас на розбійника. Того послідного бояв ся Михась еще більше, чим смерти. Прецінь він був таким добрим та чесним хлопцем, що ніколи не зумів би обкрадати і убивати людей.

Роздумуючи над тим, дуже довгою і прикрою видалась ему дорога до ватажка по великім озері, яке місцями бурило і скажено шуміло. То лякало не тільки Михася, але і самих розбишак, хоча вони вже добре знали ті місця, якими нераз пливали.

“Злі духи бють ся, шептав оден. Плинім скорше, бо еще перевернуть лодку!”
“А може то танцюють топільники з топільницями” — додав другий. “То еще гірше — відповів перший, вони живцем стягають людину до свого танцю, а опісля мучать в страшній спосіб. Плинім скоро, скільки у нас сил.

Але лодка повільно плувала по озері. На перешкоді стояв то шувар, в котрім гніздили ся страшні водяні вужі, то якісь зела і трави, котрих корінь плувало по по верхни озера. Часто задержували вони лодку і перехвляли єї так сильно, що мож було думати, що тепер прийдець ся всім потопитись. Найбільше бояв ся Михась. Що крок здавало ся єму, що бачить як худа рука топільниці хоче втягнути лодку до глибини, то знова, що впадає на него звиненій в клубок вуж і бажає єго вдусити. Проте через цілий час держав очі замкнені і шептав молитви. Вкінци щасливо прибули до берега. Розбійники сховали лодку в густій тростині, а ведучи перед собою убогого мельника, поспішили до ватажка. Мешкав він в темній, великій і довгій печері. Входу до неї сберегло дванайцять сильних та дуже злих псів і двох молодих розбійників з величезними топорами

в руках. В середині просторої печери находило ся кілька комор. В одній було мно- жество зрабованого золота і дорогих камінїв. Побіч стояли високі міхи з дукатами, та скринї з нечисленними краденими церковни- ми річами а то: чапами, монстранціями, хрестами, чарками та иншими дорогоцінними річами. В другій перегороді нагромадили розбійники саме срібло. Було єго так багато, що навіть самі розбійники не знали єму числа. Страшний вид представив ся нашому хлопцеві, коли ввійшов до страшної комори. Ого тут лежали кістяки помордаваних людей, переважно купців, котрі їздили через ті ліси з товаром до міста. А щоби гниючі тіла не затроювали воздуха, то кожного ве- чера впускали псів, котрі розшарпували мертві тіла і ними живили ся. Побачивши сю комору, Михась мало не умлів з переляку, бо так страшно бояв ся сего виду. Однак розбійники піддержували єго і попровадили до ватажка. Переходили через четверту пе- регороду, в якій висіло багато ріжнородної зброї. Були там широкі топорц, ножі так довгі, що пробивали чоловіка на скрізь, дво- сїчні мечі, величезні луки, каміне привязане на шнурах, якими забивано утікаючих. В пятій ямі мешкав сам ватажко. Був він так

високий, що Михась був ему ледви по колі на. Борода спадала аж по сам пояс, очі мав великі, а зір неприємний, та дикий. А був так сильний, що виривав з корінем молоді

“Говори, що ти за оден, де ідеш і звідки ідеш?”

дуби, а здужав побороти на раз трийцятьох хлопів. Для того то розбійники вибрали его своїм князем. Коли привели перед него Михася, ватажок оглянув его від стіп до голови і в кінци відізвав ся: “Говорі, що ти

за оден, де ідеш і звідки ідеш?" Довгий час не міг малий мельник вимовити слова, хоч розбійники єще нічого злого єму не зробили і аж по хвили оповів о всім, як то єго село навістила буря, як люди терплять нужду, а він іде до пустинника по раду для тих нещасливих людей.

Ся бесіда подобала ся дуже ватажкови, тому питав дальше: "То ти ззвеш ся Михась а твій батько Петро і єсть мельником?"— "Так єсть, пане начальнику"—відповів смілійше хлопець.

"Знаю я твого батька добре—говорив дальше ватажок—дуже чесний чоловік. Одного разу, памятаю, коли єще не був я розбійником, тільки жив при матери, була у нас така біда, що не мали ми що їсти. Тоді твій отець, хоч сам не мав багато, прислав нам за дармо муки, бохонець хліба і горцюк круп. Гай, гай, памятаю я то добре, і не забуду ніколи. Тож тепер бачу, що і ти також чесний і добрий хлопець, коли хочеш допомочи людям. Я нагороджу тебе і твого батька і ціле село вибавлю від голоду. Не зроблю тобі жадної кривди, але противно дам тобі тільки золота, що будеш мав чим допомочи і родичам і землякам.

Зразу Михась утішив ся, внав ватажкові до ніг і дякував єму за ласку, але нагло пригадав собі, що те золото, яке єму обіцяв ватажок, зрабовано людям, видерто насильно і на нїм тяжить людський плач і проклято. Блідий подав ся взад і крикнув: “Нї любий царю, не прийму я вашого золота, бо воно не ваше. Дякую вам за добре слово і добру волю, але не возьму зрабованого, бо Бог покарав би мене і зіслав би єще більше нещастя на тих, котрі би схотїли взяти таке золото. Нї, ніколи в світї не возьму!”—відповів рішучо хлопець.

Здвував ся князь розбійників почувши смілисть і такі слова. І довго мовчав, спустивши до землі очі. Всї розбійники думали, що напевно убе тепер нещасного Михася і тільки роздумує, яку би то єму видумати кару. Але добра совість ватажка не дозволила на се. І по довгій хвилї обізвав ся: “Смілий і мудрий з тебе хлопець, тому подобаєш ся менї і хоч висказавсь такі слова, за котрі иншого спевністю засудив бим на жир для гололних псів, однак тебе задержу при житю. Не хочеш від мене золота—то іди собі по раду до пустинника. Тільки памятай собі, коли повернеш щасливо домів, скажи своєму

батькови, що я хотів винагородити єго і тебе за давню прислугу, а ти не хотів нічого прийняти. А тепер кажу тебе нагодувати і дати грошей на дорогу. Бодай троха, а мушиш від мене прийняти, бо як не приймеш, то тебе лишу при собі і убю твого батька і матір. Розумієш!··· Михась мусїв пристати на се і згодити ся на такі услівя. Поклонив ся до ніг ватажкови, а опісля веїм розбишам і подякував за їх ласку. Опісля одержав смачну вечеру, а що було вже пізно в ночи, ватажок переночував єго у себе.

На другий день рано ватажок дав Михасеві повний мішок дукатів, спорий кусник хліба і мяса і приказав двом підвладним розбійникам відпровадити єго аж на дорогу, по котрій міг скоро і певно зайти до пустинника. Ще раз уклонив ся Михась розбійникам, подякував і обіцяв молити Бога за їх грішні душі, скоро лиш щасливо верне домів. Потім перехрестив ся і пустив ся в дальшу путь. Двох посіпак відпровадило єго на лісну дорогу, по котрій Михась по-мандрував дальше.

V.

МИХАСЬ У ПУСТИННИКА.

День був ясеній. Лучі сонця проди-

рались крізь високі дерева і падали на вузку дорогу, яка в тім темнім лісі вила ся, мов гірський потічок. Михась ішов мерщій далше, оглядаючись поза себе зі страхом. Во все таки бояв ся розбійників, яких було повно в лісі і вони напевно не будуть для него так ласкаві, як тамті. По лісі повзли довжезні вужі і їдовиті змії, котрих треба було, що крок стеречи ся і виминати, бо могли легко вкусути, а тоді вже нема ратунку від нехибної смерти. Смілий мельник розглядав ся сміло на всі сторони, бо так гарного ліса, як ту, єще нігде не бачив. А гвіздило ся в тім лісі велике число прегарних птахів, котрих гарні пера блищали до сонця, як золото і срібло і мінили ся, як дороге каміне в барвах веселки. На пнях старих дерев ріс густий напушистий мох, а на нїм вигрівали ся різні звірята, яких Михась в своїм житю ніколи не бачив. Окрім скороногих лань, рогачів з довгими, розгалуженими рогами, блукали по лісі також величезні жебри, золоторогі тури і величезні і страшні звірі. При стежці цвили такі великі цвіти, як млинські колеса, а такі гарні і пахучі, що Михась був би радо зістав ся ту, коли б не поневоляла его инша потреба... Тому ішов скоренько, а по дорозі

то свистав то весело співав. Ледви коло полудня пристанув, сів на дереві, що єго вивернув грім і смачно заїдав хліб і мясо від розбійників. Покріпивши ся, поснішив далше.

Сонце вже заходило і настав вечер, а наш хлопець дійшов до глибокої і довгої яруги. Ліс в тім місци був дуже густий; земля нерівна, гориста і повна недоступних скал. В одній з них побачив він викопану печеру, оброслу зеленим хмелюм і повоєм. Перед печерою стояв дубовий хрест, під котрим молив ся свий, як моложо старець. Наш хлопець догадував ся, що ту мешкає сей пустинник, за яким він шукав. І утішив ся дуже, що щасливо зайшов до него. бо був переконаний, що в него сневностию дістане пораду на нужду і нещастє і з тим помічним лікарством поверне повний щастя домів... Ой не знав бідняга Михась, що се не кінець єще єго великим клопотам і подорожам.

Зблизивши ся до старця, поздоровив єго словами: "Бог з тобою добрий старче!" — "І з тобою також" — відповів підносячись старець. Був то вже згорблений дідусь, що мав вже перешло двіста лїт. Єго лице було

погідне і приємне, а з очей була така лагідність і ласкавість, що кождий, хто лиш єго побачив, полюбив єго. Длятого також і розбійники не робили єму нічого злого, але протівно, дуже єго бояли ся і поважали, яко чоловіка святого бо творив чуда. Одїж на нїм була довга і проста, подібна до мішка, оперезена ремінним поясом, а на шиї звисали хрестики і медалики. А довга біла, борода спадає яж до землі. Коли старець побачив Михася, казав єму сісти на камяній лавочці і оповісти, що за недоля єго сюда привела. Бідний хлопчина майже з плачем оповідав докладно і правдиво, а коли вже скінчив, упав на колїна перед святим старцем і благав єго такими словами: "До тебе приходжу, божий старче і благаю тебе, абись видумав якусь добру пораду на наше горе. В коротці вимре ціле село з голоду, коли не скажеш, що маємо робити. Ти є мудрий, отже найдеш раду на се нещастє, яке я тобі розказав. О, вислухай моєї просьби, а ми за то будемо тебе дуже любити і Господа Бога хвалити, щоб тебе приняв ще за життя до Свого Царства!...

Сивий як голуб старець задумав ся над такою бесїдою молодого хлопця, а по хвилі

сказав: “Добрий з тебе хлопець, коли так любиш своїх земляків і хочеш їх вибавити від заглади і голодової смерти. Але щож я тобі на се пораджу? Вправді могу я багато зробити, але тільки одному чоловікові. Ціле село хиба сам Господь Бог може вибавити, бо Він Всемогучий і милосерний, але мене, любий хлопче, на се не стати”.

Гіркими сльезами залляв ся бідний хлопець, коли почув такі слова. Тільки труду і страху переніс, відбув так довгу дорогу, щоби тільки відіпукати святого старця і просити єго о ратунок, а тут дідусь каже, що все на дармо, що єго подорож на ні ващо здала ся, бо він не знає средства, яким би міг спасти від нещастя ціле село. Тож довго і жалісно плакав Михась, а старець тимчасом надумував ся і що хвиля молив ся, підносячи очи і руки до неба. Доперва по якій родині промовив: “Любий Михасю! — “А що скажете дідусю!” — Перестань, не плач! Бог нагородить тебе, за твоє добре серце. А слухай уважно того, що прийшло мені тепер на думку!” Хлопець обтер слези, сів в єго ногах і вдивляв ся в єго уста, щоби не пропустити ані одного слова.

“Глянь но любий синку на небо говорив

старий дідусь — чи бачиш там місяць?... Ото тепер має бути повня. Коли місяць вже буде в повні, тоді освічує він дуже ясно і докладно всі предмети. Тоді на найтеміїшій дорозі видко ся ліпше, чим в день, бо в день сонце так разить в очи, що не можна довго вдивляти ся в одно місце. Одже в ту ніч, в котрій настане повня, вибирає ся дуже багато людей до неба. — А знаєш ти, по що вони ідуть? Там в кожду ніч коли є повня, Ісус Христос дає один діямант тому, хто перший в саму північ дістане ся під небесні двері. А сей діямант є так великий, блискучий і дорогий, що хто его посідає, той міг би закупити пів краю і вижити через ціле жите десять тисяч людей. Тому багато людей іде по такий діямант і не лиш люди убогі, але також і люди богаті, брехливі, злі і захланні, які хотять підступно збогатити ся через вартість того діяманту і вживати на світі гуляючого і марнотравного житя. Перед небесними дверми є завжди страшний натовп, а навіть бють ся і убивають ся, бо кождий хоче бути перед самими царськими дверми. Як тільки вибе північ, святий Петро огвирає ворота і хто перший увійде, тому Христос подає діямант зі Свого Престола.

Ото мій любий Михасю! Коли чуєш ся

в силах, то іди і спиши ся, бо повня буде за кілька днів, а дорога ся довга, далека і небезпечна!

“Дідусю! — сказав Михась — я так дуже бажаю допомочи мому селу і родичам, всюди піду куди тільки прикажеш! Але щож? — Не знаю куди то іде ся до неба і бою ся, щоби мене не убили по дорозі”. Добре, щось сивтав ся, промовив радісно старець, я тобі покажу дорогу, тільки слухай уважно: Далеко, дуже далеко звідси на схід лежить так висока гора, що навіть не побачиш вершка; в тім то місци стикає ся небо з землею, там знаходять ся тоті ворота, котрими входять ся до раю. Мусиш скоро там іти, вийти на вершок гори і коли настане повня, чекати півночи!”

“Дідусю мій любий, крикнув утішений Михась, а чи здужаю я там зайти?” — “Зайдеш мій сину, бо ту гору з далека видно тільки тут засланяють єї ліси і скали. Але перестерігаю тебе, що то дуже трудна і небезпечна дорога!” Святий старче, відозвався на то мельник, я не боюсь, возьму на поміч Бога і піду. Тільки того бою ся, чи зайду на час? “Если нігде не будеш приставати, відповів старець, то зайдеш на час.

але мусиш їти скоро і лиш тільки відпочивати, кілька треба на сон і відпочинок!“
“Сейчас виберу ся і піду! відповів щасливий хлопець і почав дякувати доброму дідусьови цілуючи єго руки “Іди!-говорив пустинник — а я за той час буду молив ся за тебе. А коли щасливо вернеш, памятай — відвідай мене!“—“Відвідаю, відвідаю з певністю“— обіцявав Михась і почав збирати ся в дорогу. Однак наперед сивенький дідусь приладив добру вечеру, накормив хлопця, дав єму на дорогу добрих овочів, меду а на шию повісив маленький хрестик. Опісля благословив єго зі слезами в очах і виправляв єго в дорогу зі словами: “Нехай Ангел Хранитель провадить тебе, іди і розкажи Богу про людське терпіє і нужду на землі. Проси у Него поради на нещастє веїх прибитих горем!“ Михась кинув ся до ніг старця, стискав сильно та цілував руки, а опісля, не бавячись довго, перехрестив ся і пустив ся в дальшу дорогу.

А пустинник упав на коліна перед рознятим Христом і довго шептав горячі молитви.

VI.

ПРИГОДА МИХАСЯ З ЧАРІВНИЦЕЮ.

Коли чесний хлопець попращав ся зі

святим дідусьом, вийшов з ліса на зелену луку. Дуже далеко побачив високу гору, якої вершок сягав више хмар. Там стикало ся небо з землею і там були ворота до того раю. Тяжко зітхав Михась, коли побачив, що прийде ся ему так далеко іти, заким дістане ся на час, на призначене місце. Тота дорога була єще труднійша від попередної, бо скоро лиш скінчила ся лука а почав ся густий ліс, повний нових пропастих, яруг, та лютих звірів. Не так легко було продерти ся, як передтим. Величезна гушавина, котру тамували самі злі духи, вовкулаки і опирі і що крок то показували ся худі, та високі чарівниці. Що хвилини обтирав Михась піт з чола з великого утомленя, а єще більше з боязни і тревоги.

Довго і поволи ішов, бо легко міг зблудити в лісі, в яким панувала глибока тишина. Михась держав ся тої дороги, яку показав ему дідусь і ішов в ту сторону, в котру показували ему густо оброслі мохом дерева. По тім моху міг пізнати, де є північ, полудне, всхід і захід. А що мав іти завєгди на всхід, тому ішов на ліво від порослої мохом сторони дерев. Ішов без спочинку, а відпочивав хиба тоді тільки, як потребував

покріпити або переспатись. Але й спати не міг, бо довго будило его вите вовків, хрипанне медведів і деякий сміх чарівниць та чортів, Михає в страшній тривозі вадержував віддих у грудях, щоби его хто не зачув. Се богато не помагало—бо чарівниці вже зда-лека зачули чоловіка.

Але наш Михає продирав ся тихенько крізь лісню гущавину, ожидаючи нетерпеливо тої ночі, серед якої сподівав ся дістатись на вершок гори.

Нараз станула перед ним бідна старушка, що голосно плакала. Побачивши єї Михає спробував ласкаво, що їй стало ся і чого плаче. “Ах! любий синку, заслаблам в лісі і не маю вже сили занести собі назбиране дерево до моєї хатини. Щож я бідна буду їсти, коли не маю при чім зварити?” Жаль зробило ся Михаєви убогої старушки тож сказав: “То я вам бабуню занесу те дерево до хати, тільки ідїть наперед і показуйте дорогу!” З великим трудом піднесла ся старушка і підтираючи ся довгою палицею, ішла повільною ходою наперід, дякуючи по дорозі малому мельникови за его добре серце. Дорога до єї хати була довга і то тим довша, що старушка що хвилі скручувала в

бік і так милила сліди, по котрих ішли, що в коротці Михась цілком не знав в котрій стороні знаходиться ся.

Наконець прийшли до хати, що стояла серед пустих дерев. Була се ліпянка*) збудована з хворосту, досить велика о високім комині, з котрого вічно зносив ся дим. Коли ввійшли до сінний, побачив Михась величезну скількість засохлих вужів, зміїв та ящірок, що висіли на кілочках, а по кутах лежали порозкидані людські кости і чашки. Хлопець поблід як стіна, а єще більше настрашив ся, коли ввійшли до кімнати, в котрій сиділо кількоро дітей, що були повязані шнурами, та ланцюгами.

“Скинь дерево на землю! крикнула єму над ухом сива старушка і в тій хвили не ремінила ся в страшного страхопуда, з довгими пазурами на пальцях і з рідким покрученим волосем на голові. Михась пізнав чарівницю. Зі страху ледви держав ся на ногах а тим часом тога потвора чарівниця кричала дальше: “То ти будеш волочив ся по моїм лісі? Чи знаєш, що хто ввійде до

---

*) Ліпянка се хата збудована з глини. Будує ся єї в той спосіб, що вбиває ся в землю чотири стовпи і помежи них вкладає ся дошки, до котрих привязує ся тростину і наліплює ся глиною.

мене, того не випущу вже ніколи? Зістанеш у мене, будеш мені услужував, ланав вужі і ящірки і будеш їх сушив. А тепер іди до кухні повнаставляти горді і кїтли на огонь, бо сама мушу іти до моєї куми!" То сказавши, пхнула єго до другої кімнати. Тут стояв величезний комин, а на нїм варили ся тіла убитих дїтий. На сей вид впав Михась, на землю і гірко заплакав. Пропав єго діамант, пропала і єго подорож до неба, де мав побачити Ісуса Христа. Ото з певністю мусить ту згинути. Опісля молив ся дуже довго і горячо, а чим довше молив ся, то тим легше ставало єму в серцю і вступила в него якась відвага. Не тратив єще надїї. Помолившись почав розглядатись по цілій кімнаті. Утікати не можна було, бо знав, що чарівниця сейчас почує єго утечу і дожене єго на лопатї. Убити єї также не було способу, бо вона сильнїйша від него.

Коли так роздумував, що має робити, почув з попередної кімнати голос: "Ходи сюда, любий хлопче!" Михась ввійшов до тої комори, де сидїли повязані ланцюхами дїти. Єго побачила одна дївчина і сказала: "Ах, спаси нас з тої нужди, вже цілий місяць сидимо тут і не задовго згинемо!" — "Добре,

відповів хлопець, але що маю робити щоби
зпасити себе і вас! Прецінь чарівниці жиден
чоловік не одоліє!" О коби ти міг її замкнути
в якій скрини, говорила дівчина, тоби з не-
вностію згинула з голоду." Таж вона піднесе
віко і вийде, відповів на ті слова малий
мельник. "Єсли нарисуєш на нїм хрест, то
ніколи в світі не піднесе" говорила дівчинка,
а Михась мимо волі задумав ся. Рада була
добра, але щож, такої скрині нігде не було,
а коли-б навіть і була то тяжко вихнути
там чарівницю.

"Вже якось то я зроблю?" відповів го-
лосно Михась, тільки нехай но я розгляну
ся по хаті і все роздумаю." По тих словах
вийшов з комори і приглядав ся ся з увагою
хатині. Дві комірки вже знав, тож пішов до
меншої комірки, до котрої провадили осібні
двері з надвору. Ту було цілком темно, нігде
не було ніякого отвору, крім дверей. Коли
Михась її побачив утішив ся дуже і подумав
собі: "Комина і вікна не ма, то баба не
утікне, а двері вже якось я мушу замкнути!"

Коли вернув до хати, потішив діти а сам
взяв ся розкладати па припічку огонь. Однак
сумував над тим, чи дасть ся ему звіден
вирватись і чи не запізнить ся на означену

ніч до неба. “Треба буде хутко бічи, думав собі, а може еще прибуду в ту хвилю, в котрій святий Петро отвирасє ворота, а Ісус Христос дає діамант. Стратив я доперва день.” Знова заляв ся Михась слезами, бо був переконаний, що з певністю запізнить ся до неба. Вечером верне чарівниця, то я ся з нею розправлю! Але яке було єго горе і нещастє, коли страшна баба не вернула, анї вечером, анї на другий день. Але він конечно постановив утечи з того місця. На третий день вернула чарівниця; відважний мельник постановив усунути єї з того світа і визволити від неї себе і нещасні діти, та цілу землю.

Єще не ввійшла добре до хати, а вже Михась почав з нею сварню: “Щож ти собі думаєш, що я буду о голоді робити? Трив дні сидиш у свої куми; а мене зіставляєш без кусника хліба?” “А до кого ти так говориш, крикнула чарівниця, то ти будеш мене вчити, що я маю роботи? Чекай, дам я тобі!” По тих словах вхопила за желізний прут, щоби убити Михася, однак він лиш на се чекав. Чим скорше почав втікати... Вибіг з кухні до кімнати, з кімнати до сінній, а з сінній в поле і сховав ся до тої темної

комори. Чарівниця бігла за ним. Мельник тільки сего бажав і коли побачив злу бабу в темній і пустій комірці, пхнув її на землю. Заки чарівниця піднесла ся, Михась вибіг з комірки, замкнув за собою двері а, щоби не могла звідтам вийти, повісив на клямку посвячений хрестик, що дав ему в дарі цу-стинник. На дармо напружала свої сили, щоби виломати двері; усе нічого не помагало. При помочи хрестика поборола сила божа усї пекольні змаганя чарівниці. Коли про-клята баба побачила, що силою нічого не вдіє, почала покірними словами просити Михася: “Пусти мене, мій любчику, мій дорогий хлопчику, а я тебе випущу на ціле житє і зробю таке, що ніколи не вмиєш. Також дам тобі такої масти, що в одній хвили гоїть кожду рану!” “Насмаруй ся нею сама“, крикнув хлопець і не слухаючи, що відповідь ему чарівниця побіг до хати.

“Діти, ми вільні“, закричав і чим скорше розрізував шнурки і пилював ланцюхи, що давили руки і ноги нещасних дітей. Запанувала величезна радість. Всї стискали Михася і дякували ему, а найстарша дівчинка промовила: “Не забуду тобі сего разом зі своїми братами і сестрами!” По тім засіли усї до обіду. Коли покріпили ся, оповідали

Михасеви, в який спосіб пірвала їх клята чарівниця. Але не було часу бавити ся довгими розмовами. Кождої хвилі міг з'явитися якийсь злий дух, або яка відьма, котраби їх наново увязнила і увільнила замкнену чарівницю. Щоби не допустити до сего, порадила дівчинка спалити тоту погану хатку.

В одній хвили полумінь обняла суху ліщянку і знищила до тла то грішне і прокляте місце. В тім огни згоріла також безбожна чарівниця і не лишило ся по ній нічого, тільки куна попелу.

Доперва тепер свободнійше відітхнули діти, коли побачили, що нещастє, при помочи божій, так легко минуло ся. З великим жалем в серці прийшло їм розійтись, бо Михась сейчас постановив іти дальше на схід, а дівчинка з братами і сестрами на захід. Вона бояла ся дуже, бо не знала цілковито дороги. Однак мельник потішав єї оповідаючи докладно, в котрій сторонї мешкає пустинник і коли тільки щасливо зайде до него а він єї покаже дальшу дорогу. Єще раз подякувала дівчинка Михасеви за се, що єї виратував. З жалем попрощали ся і сейчас розійшли ся; дівчинка з братами і сестрами пішла стежкою на захід, а Михась на схід.

Ішов жваво, але тяжко було йому на серцю. Ото стратив в чарівниці чотири дні а перед ним єще стояла далека і трудна дорога. Тому журился і роздумував, чи дійде він на час на вершок гори. Потішався лиш тим, що до повні єще далеко. Але коли надійшов вечер і він побачив що вже завтра настане повня, настрашился дуже і почав плакати. “Все пропало, з певністю спізню ся”, погадав собі Михась і єще гірше залляв ся слезами.

VII.

МИХАСЬ ПОБОРЮЄ ЧОРТА.

Коли Михась так плакав і заводив, нараз побачив перед собою кудого чорта. Убранс на нїм було чорне, очі погані, червоні, як у крілика і часто з них сипали ся іскри. На голові мав невеликі, але острі роги, а на ногах кінські копита. В руці держав желїзні вилки, котрими піднирав ся.

Михась, що і так ішов зі страхом, єще більше попав в тревогу, коли чорт за ним волїк ся. Опісля заиштал его кудий: “Чого плачеш хлонче і що тут робиш?”. Малий мельник розповів єму все докладно і не затайв навіть того, що іде до Ісуса Христа по дорогий діамант. Та бесіда дуже не подобала

ся чортові, тому сказав: “По що тобі дурню іти до неба, то не варта; дорога трудна, тяжка та повна ріжних перепон. Ліпше ходи до мене, дам тобі два рази більший діамант від тамтого. Послухай мене, а не пожалуєш!”

... — “А щоби ти хотів за него?” спитав малий мельник. “То дурниця, відповів урадований чорт, тепер не хочу нічого і потім нічого не возьму. Тільки мусиш приобіцяти мені, що не підеш ніколи до церкви, не будеш слухати проповідий і не будеш хрестити ся свяченою водою... Сам бачиш, що небогато бажаю від тебе і за те все дістанеш від мене не тільки діамант, але також ціле цїсарство зі золота і срібла. Но, добре? Скажи?”

Спершу думав Михась збогатитись тим легким способом себе і родичів, але опісля сейчас опам'ятав ся, візвав на поміч Бога, аби додав єму відваги і виступив проти покус чорта. По хвили так обізвав ся: “Гарно ти чорте говориш, але я знаю, що ти брехун і не дотримуєш ніколи слова!”

— “Неправда, заверещав куций, що лиш захочеш сей час зробию!” — “Сей час, побачимо, відповів Михась, занеси мене на тоту гору, де знаходять ся ворота до неба, а я тобі присягаю, що ніколи не піду до церкви,

ані не буду слухати проповідий, як сам собі бажаєш!”

На се чорт не хотів пристати, бо знав, що хто раз погляне на гарне і ясне лице Ісуса Христа, той ніколи не допустить ся ніякого гріха. А чорт викручував ся від всякої рішучої відповіді, а тим часом хлопець рішучо обставав при своїм. Чорт просив ся, складав руки, закликав ся, що все для него зробить. тільки не може єго там запровадити. “Мій Михасю!—говорив підлестно, мій ти любий, видумай що иньшого, а все зробю, мій гарний хлопчику. — І почав єго щиро стискати. Нагло заревів так жалісно, як би єго хто різав, бо діткнув ся лабою посвяченого хреста, що висів на шиї Михася. Чорт кидав ся і заєдно кричав: “По що ти носиш се дрантє? Та-ж се не коньче потрібне чоловікови. Тільки дурні беруть се на шию!”

Коли Михась побачив, як велику силу має хрест проти покус чорта, прийшло єму на гадку ивша хосенна думка: Він удав зажуреного, що зробив чортови таку прикрість. “Жаль мені тебе чорте, відізвав ся мудрий хлопець, тому, що тебе люблю і не хочу тобі робити кривди, тому здійму з себе

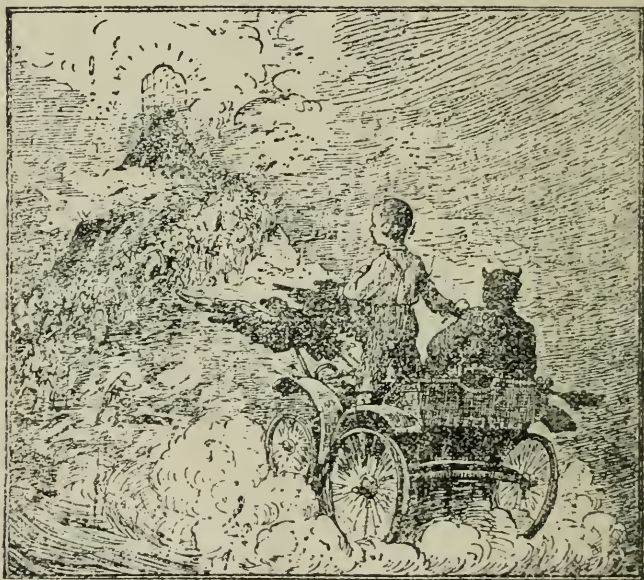
той хрестик! — “О то дуже добре зробиш” крикнув утішений чорт, а з радости аж підскочив. А тимчасом Михась вправді здійняв з себе хрестик, сховав його і промовив: “Но, дивись проклятий чорте, що вже здіймивши сей хрест з грудий і можеш на сміло приступити до мене!” Урадуваний чорт сейчас приблизився. На се Михась тільки чекав. В одній хвили закинув він хрест на шпичку чорта і держав його з цілої сили.

Того чорт не сподівався і настрашився дуже, коли побачив, що хлопець здержує його силою хреста в своїх руках. Посвячений хрест палив його одіж і дразнив його тіло. Єму здавалося, що двигав на собі величезний тягар, що дусить його величезна сила і пече невольний огонь. Не дасться висказати як плакав з розпуки, просив Михася о помилуванні, як присягався на самого люципера, що все єму зробить, принесе багато золота і тисячі діамантів та висипле перед ним і за то не буде вже нічого бажати лиш тільки, щоби здіймив з него той огневий ланцух. Однак всі його жалі, нарікання, слези і присяги не зворушали хлопця і Михась не дався ублагати.

— “Шкода твоїх слів, перекуновав куцо-

го, бо то нічого не pomoже, хотяй би тут з твоїх очий слези лились. Увільню тебе тоді, коли мене занесеш на велику гору і з відтам назад сюди приведеш!”

Справа була трудна. Нещасливий чорт мусів тепер пристати на все, чого тільки

бажав Михась, бо хрест позбавив его сили. На приказ хлопця чорт засвітав що сили. Сейчас знесли ся два орли в воздух і тягнули за собою золоту кариту. Хлопець чим скорше

сїв і держав сильно чорта. Сейчас приказав птахам завести ся на вершок гори, де знаходили ся ворота до раю.

І орли замахнулись що сили великими крилами, знесли ся під небо і з страшним лоскотом і шумом повезли его разом зі слугою чортом на приказане місце. Тепер був Михась певний, що прибуде на час.

VIII.

ПОДОРОЖ МИХАСЯ ДО НЕБА.

Хоч орли були дуже сильні і летіли як стріли, то мимо того ледви на дев'яту годину перед північю, з великим трудом прибули на означене місце. Михась зрозумів, що в ніякий спосіб не був би міг дістати ся пішки на означене місце. Гора була дуже спадиста і похила. Покрита була скалами, часами так спадистими і гладкими, що в жаден спосіб не можна було на ній вдержати ся. Що хвиля набігали з печер і гірських пропастих величезні вужі, змії, що дишуть огнем, то знова в воздусі уносили ся розпалені камені, що пекольним жаром палили все, що лиш стояло на дорозі. Ціла гора, куди тільки глянеш оком, покрита була людьми. З великим трудом і напруженем ішли вони, проклинаючи оден другото. Кождий узбро-

енний був в мечі і ножі, щоб убити кожного, хто би заступив йому дорогу. Ціла гора виглядала неваче вавилонська вежа, тільки на ній було гамору, крику і тільки ріжнородних мов і язиків.

Лиця людий були страшні, а очі горіли пристрастию і жадобою посідавя скарбів. Крім Михася може було кілька мужів, що бажали дістати ся до небо з надією, що Христос дасть їм раду на нужду, біду і невисказаний біль. Прочі цілі сотки, тисячі, міліони, ішли з жадоби, щоби збогатити ся, а потім грішити і надуживати божої доброти на підлі і нечесні вчинки. На їх лицах малювала ся страшна ненависть до Бога, що мусять так далеко іти по діамант, до людий, що їм заступають дорогу, вкінци до цілого світа. Були тут і такі, що цілими місяцями сиділи, очікуючи доброї погоди, щоби ввійти до раю. Нераз, не маючи харчу, гинули з голоду, а їх тіла розшарпували суні і круки; деякі стритивши надію, божеволіли і скакали в пропасть.

Настрашив ся дуже наш добрий хлопець, коли побачив таке множество ріжних людий. Здивував ся, бо еще ніколи не бачив тільки людий ріжної краски і ріжного ста-

пу. Налякав ся, бо пізнав, що хоч стоїть вже на вершкѹ, то все ж таки легко може его хто втругити в глибоку пронасть, або убити мечем. Однак не стратив надїї. ‘Коли я доти щасливо дійшов, то Бог позволить менї еще до неба дістати ся’. Почав молити ся. В молитві дякував Богови передівсїм за се, що ратував его підчас цілої подорожи, що вибавив его з тільки пригод і небезпек, що дав єму добрий розум і сильного духа, щоби знав, що в кождїй хвили має робити і говорити. Онієля просив і благав Господа Бога, щоби позволив єму ласкаво перебути найтяжшу хвилю, допоміг єму дістати ся до неба, бо бажав собі дуже побачити погідне лице Христа і просити его о ратунок для цілого села і родичів.

Коли скінчив молити ся, привязав чорта до дерева і сказав: “Чекай з орлами на мене в тїм місци, а коли Бог дасть щасливо вернути, відвезеш мене, а я за се увільню тебе”. — На ті слова куций мовчав і роздумував над тим, як би то увільнити ся з тих кайдан і пімстити ся за дізнану від Михася кривду.

Тимчасом Михась продирав ся скрізь натови людий. Завсїгди відтучували его на бік, відпихали ліктями, а часом били пру-

тами і кричали: “Підеш з відси. Єще не доріс, а вже не хоче старшим зробити дороги. Забирай ся звідси, бо не вернеш живий до хати!”

Михась тряс ся зі страху, але з дороги не уступав ся. Ніби то пофав ся назад, але в тій самій хвили з подвійною силою пхав ся вперед. В тім годинник вибив три чверти на дванайцятую. Хлопець настрашив ся. Єще чверть години, єще пятнайцять мінут, єще пятнайцять отченашів, а отворять ся ворота до раю. “Гей, милий Боже, чи пустиш Михася до неба?”

Страшна блідість покривала лице бідного мельника, то знова червоність з тревоги очікування і дивного страху. Поглянув на величезний годинник, що показував на небі години і єще більше задрожав, бо до півночи бракувало єще десять мінут. Чув як за воротами раю хтось переходив скорими кроками і голосно говорив. То святий Петро сварив на слугу, що заподів десь ключі. Але в коротці старий Апостол знайшов, а Михась чув, як вложив ключ до дірки, щоби на час отворити браму. Єще пять мінут, а мельник не міг вже віддихати, молотом било ся єго серце, а зимний піт річкою спливав

по тварі. Мало що не плакав зі жалю і розпуки, бо перед самою брамою був такий стиск і такий бій на ножі і желізні дручки, що Михаєь навіть не міг подумати, що він дістане ся до брами. Рясні слези покотили ся з его очий по блідім лиці.

В тім почала бити дванайцята година. Михаєь вздержав віддих, а крики і клятьби подвоїлись. “Ісусе допоможи!”—крикнув з розпуки хлопець. В тім впав на дуже ща сливу гадку. Сейчас виняв з запазухи мішок з дукатами, що дарував єму на дорогу ватажок розбійників і потрясаючи ним над головою, закричав надлюдським голосом: “З дороги! Розступіть ся, несу вам золото!” В одній хвили втихли верески і клятьби і тисячі рук витягнуло ся по мішок з дукатами.

З сего скористав Михаєь і одним скоком перебив ся через товпу, що здержувала его від воріт, станувши на порозі розсипав блискучі дукати на голову лакомих і заздрісних людей. Хто жив кидав ся з криком до землі, щоби збирати золото.

В тім годинник перестав бити. Святий Петро отворив браму, а Михаєь перший єї перейшов і знайшов ся в раю.

ІХ.

МИХАСЬ В НЕБІ.

Усміхнув ся святий Петро, коли побачив нашого хлопчика: “Дивіть, дивіть, промовив, такий малий, а дістав ся до нас!” Довго не міг Михась промовити слова з великого щастя, радости і несмілости. Доперва по хвили унав до ніг святого Петра і цілюючи їх промовив: “О, який же я щасливий!” — “Але, як я бачу, то ти настрашив ся?” — “О, правда, говорив смілійше Михась, багато пригод зазнав я, але при божій помочи все перебув я щасливо!” — “То ти серед такого труду ішов по діямант. читав ся святий Петро, і на що ж тобі такі богацтва здадуть ся?” — “Хочу ратувати убогих” — шептав мельник і почав все оповідати святому Петрови, почавши на тім, як прибув до неба. “Гарно і мудро поступаєши, хвалив его Апостол за те, сейчас Ісус Христос нагородить тебе. Ходи скоро до Него, тільки вперід вичисти собі одежу з пороху і попелу, вимий лице і руки, бо до Христа треба приходити з великою чистотою душі і тіла”.

По тих словах казав святий Петро служачому подати воду, ручник і щітки. А то все було таке гарне і дороге, що Михась аж

бояв ся дотикати сих річій. А в кінци коли обмив ся і обчистив, взяв єго святий Петро за руку і попровадив до Христа.

По дорозі Михась розглядав ся на всі сторони. Ніхто не всилі сего розказати, що за чуда бачив, які гарні чув пісні ангелів і які бачив дорогоцінності. Ніхто не може сего оповісти ані списати, хочби був такий мудрий, як сам Соломон.

Легко ступаючи, ішов Михась по срібній і білій як сніг підлозі небесній. Було єму так легко і так добре, як ніколи на землі. По всіх усядах цвили найгарнійші цвіти, а їх запах, змішаний з кадилом, наповняв усі усяди. Прегарні ангели ходили помежи цвітами і грали, або весело співали. За ними бігали розвеселені маленькі діти. Се були молоді душі померших хлопців і дівчат. Дальше тягнули ся величезні ряди святих і Архангелів. Всі вони окружали престол Христа, що сидів по правій руді Господа.

Коли Михась зближив ся на кілька кроків від престола, не міг дивити ся в лице Всемогучого з причини великої ясности, яка была від Престола. В кінци підніс єго сам Ісус Христос, притемнив соняшну ясність до тої степені, щоби чесний хлопець міг

глядіти на лице Того, котрий з любови до людей дав ся покійно прибити на хрест за всі гріхи людські.

Коли Михась побачив Христа, занімів з великого одушевлення. З Єго лица була така добродушність, щирість і любов до людей, що ніяк не можна сего описати. По хвилі мовчанки Христос відізвав ся.

“Знаю тебе Михасю і знаю, по що ти прийшов. Знаю ціле твоє жите, знаю все, що діє ся на світі. Хвалю тебе дуже за твоє добре серце, тільки памятай собі, щобишь ніколи не сплямив єго, навіть найменшим гріхом і найменшою лихою думкою. Жий дальше в чесноті і вправляй ся в ній що дня, а тепер возьми собі той великий діамант, що блищить ся на моім престолі і іди з ним на землю. Ратуй своїх земляків з нужди і скажи їм, що я завсїгди памятаю на них і що хто в мене повірив, той ніколи не згине!”

Довго не міг Михась прийти до слова. В єго грудях горіла невисказана любов до Христа, а ненависть до тих людей, котрих щойно бачив перед небесною брамою, що так страшно ображають єго, а він такий добрий і так ними опікує ся. Він стискав і цілував коліна Христові.

А коли святий Петро подав йому діамант з престола, завинув его старанно в хустину і сховав его глибоко за пазуху. Хоч вже довгий час перебував в небі мимо того не спішив ся до відходу, так ему було приємно забув о землі, о своїм селі, о родичах, а бажав сидіти в ногах Христа і зливати їх своїми слезами. Ласкаво глядів на него Ісус Христос і Пресвята Діва і гладячи его по голові, промовила: “Люби завсїгди моего Сина, а я тебе на віки возьму до неба!”

І з певністю був би там Михась зістав, колиб святий Петро не сказав: “Но, ходи любий Михасю, бо мушу замкнути браму, щоби хто не закрив ся!” Тоді Михась чим скорше зірвав ся, еще раз стиснув ногу Ісуса Христа, і матери Божої і пішов до брами. Ангели відпровадили его аж до воріт, співаючи пісні. При воротах попрощав ся Михась з святим Петром. Сивенький Апостол стиснув голову Михася, дав ему деревляний хрестик на дорогу і сказав: “Іди в супокою, добре списавсь ся, тож і нагородив тебе Всевишний. Вертай щасливо домів, а на дорогу маєш той деревляний хрестик, на котрім помер Христос. Тота памятка буде стеречи тебе від всяких небезпек!”

Щиро подякував Михась святому Петрови, поклонився до ніг, а попращавшись, вийшов з раю. А сейчас за ним брама замкнула ся.

Страшний вид представився в очах Михася, коли опинився за воротами раю, на вершкуні гори. Тисячі трупів лежало в калюжах крови, так страшно билися на дукатах, які він розсипав. Тяжко зітхнув Михась, коли побачив так велику захланність і людську жадобу золота. Тому, що не хотів дивитися на той поганій вид, оглянувшись за своїм чортівським слугою. Але його вже не було. В часі коли Михась перебував в небі, якийсь захланний чоловік злакомився на гроші, здіймив йому зі шиї хрест, а за се дістав великий мішок золота. Тоді пізнав наш хлопець, що мусить пішки вертати домів.

Але не сумував вже над тим. Ціль свою осягнув, зробився найбагатшим чоловіком на світі, тож міг вживати собі щастя. Міг купити собі коні, повіз, срібну упряж, міг собі побудувати величаві палати, міг закувати краї, зробитися королем.

Однак о тім всім Михась навіть не думав. Хотяй був в небі, бачився і розма-

вляв з Христом, мав в своїх руках величезні скарби, то мимо того не стратив ще свого щирого серця і своєї покірності. Постановив пішки зійти з гори, а опісля наняти якого убогого хлопця, щоби скорше дістати ся до свого села.

Як задумав так і зробив. Поволи почав сходити з гори на долину. Тяжка то була дорога. Крім глибоких пропастиї, крім кровожадних вужів і їдовитих змій, чіпали ся бідного Михася товпи розюшених людей і грозили єму смертю говорячи: „Ти дістав діямант. Віддай сейчас, на що тобі він здав ся?“. В таких небезпечних хвилях Михась не нарікав і не ставав до бійки, тільки витягав з кишені маленький хрестик і коли тільки єго вияв, сейчас затихали клятьби і настрашена товпа розскакувала ся, бо така була сила маленького деревляного хрестика, на котрім помер Христос.

X.

ПОВОРОТ МИХАСЯ ДО ДОМУ І ЄГО ДАЛЬШЕ ЖИТЄ.

З певністю не вистарчилоби часу і паперу, коли бим хотїв докладно оповісти про всі пригоди, які спіткали Михася, коли

вертав домів. То тільки скажу, що було їх
еще більше чим тоді, коли ішов до неба.
Найбільше перешкаджав єму по дорозі той
чорт, котрого Михась зробив своїм слугою.
Увільнений з кайдан, чорт вернув щасливо
до пекла. а скликавши цілі ватаги чортів і
чарівниць, зсилав на нашого хлопця на
кождім кроці нові нещастя і небезпеки. То
бурі і громи, то пажерливих смоків. банди
розбійників і опришків. то вужів і їдовитих
змій. Однак Михась все зносив терпеливо,
оборонюючи себе і свого візника силою
чудотворного хреста.

Так заїхав щасливо до величезного міста.
Тут рішив ся продати діамант, тільки нігде
не було так багатого чоловіка, котрий би міг
заплатити за діамант належну ціну. Доперва
сто купців і банкирів мусіло складати ся до
спілки і ледви змогли виплатити належну
ціну. В той спосіб, Михась став ся найбога-
тшим чоловіком на землі.

В кінці вернув наш хлопець до села,
до батьківського дому.

Чи-ж можу описати тоту величезну ра-
дість, з якою родичі повитали хлопця?
Посивіли з жалю і смутку, бо були пере-

конані, що Михась згинув. Яке ж було їх зачудоване, коли хлопець почав їм оповідати, де був, що видів і що чув? Навіть не хотіли вірити власним очам. Коли Михась показав їм кілька возів золота і срібла і що то все дістав за оден маленький діамант.

Чи ж в силі я вам описати, любі читачі, як бідні люди тішили ся і дякували Михасеві за єго добре серце. Кождий дістав тільки гроший, що вистарчило єму до кінця життя. Тепер всі могли безжурно працювати на своїх полях і нивах, без огляду на се, чи вродить ся, чи ні. Всі молили ся до Бога за Михася і за той чудний ратунок.

Коли Михась дав кождому, хто лиш просив, частину свого майна, решту казав закопати глибоко в землю, а на верху висипати високу гору. На разі не потребував гроший, родичів зробив щасливими, виратував з біди село, а сам не хотів тратити подармо майна.

Що ж одже? Ото попрощав ся з родичами і удав ся до міста на науку, бо знав, що тільки чоловік розумний з'уміє користати з мільонів і чесно прожити жите. Тому учив ся пильно і виріс на благородного мужа.

Доперва тоді, коли покінчив школи, вернув до родинного села.

Викопав скарб і заложив велику школу, де всі діти за дармо учили ся читати і писати, а передовсім всі старали ся зістати колись чесними і добрими людьми.

Місто деревляної церкви вибудував муровану, таку гарну, що і в місті нема гарнійшої. Казав вирізьбити олтар зі щирого золота, а стіни виложити сріблом.

І дуже багато подібних добродійств довершив Михась, а все корив ся перед Богом і провадив примірне життя.

УЧЕНИК МУРАВЛЯ.

Славний азійський завоеватель Тимур або Тамерлян прийшов до великої сили і значіння лишень через свою залізну витревалість, що від своєї наміреної ціли ніяким нещастем не дав відстрашити ся.

А тої витревалости і твердості навчив ся, як сам розказував, від муравля.

Одного разу, коли програв битву, утік Тамерлян перед неприятелями і сховав ся в звалище старої хати. Сидячи і думаючи над своєю долею, що не є в силі перемогти своїх сильних неприятелів, побачив, як муравель тягнув на стіну зерно пшениці, більше і тяжше від него самого; але що витягне його трохи висше, воно переважить ся і він паде з ним на землю. Та тим муравель не покинув своєї роботи, але дальше брав зерно своїми кліщиками і знов тащив в гору. Тамерлян начислив, що муравель з тим зерном падав 69 разів і аж за 70 разом удаło ся йому винести його на гору.

—Дякую тобі, маленький хробачку— сказав Тамерлян—так і я буду робити.

І від того часу ніколи нічим не дав ся збити з толку, аж таким способом прийшов до великої слави і могутости.

І ми повинні дивити ся на того муравля. Що упадем, вставаймо назад, збираймо наші сили і працюймо дальше для нашого пошеволеного народа, а колись таки конечно і ми виліземо на верх і прославимось і станемо на рівні з иншими цивілізованими народами.

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

DR. J. R. WYNNYCKYJ